

Muistio

Webinaari ”Mitä EU:n ennallistamisasetus tarkoittaa maatalousympäristöissä?” 6.5.2025

Mihin maatalouden ennallistamistoimissa tulisi keskittyä?

Ohjelma

9.00 Avaussanat Minna-Mari Kaila, osastopäällikkö, ylijohtaja, MMM

9.10 Ennallistamissuunnitelman valmistelutilanne / Tuuli Orasmaa, erityisasiantuntija, MMM

9.30 Viljelijän puheenvuoro: Millaisia luontotekoja maatiloilla tehdään? / Mikko Piippo, emolehmätila, Lapinlahti

9.40 Keskustelua ja kysymyksiä

10.00 Tutkijan puheenvuoro: Mitä ennallistamisasetus tarkoittaa turvepeltojen käytölle? / Hanna Kekkonen, Luke

10.15 Paneelikeskustelu: Miten saavutamme yhteistyöllä ennallistamissuunnitelman tavoitteet? Moderaattori Eija Hagelberg, erityisasiantuntija, YM

- Mikko Piippo, viljelijä Alapihan tila, Lapinlahti
- Hanna Kekkonen, tutkija, Luke
- Eeva-Liisa Korpela, suojeluasiantuntija, WWF
- Mika Hyövelä, kehitysjohtaja, Viljelijän Berner
- Johan Åberg, maatalousjohtaja, MTK

11.00 Keskustelua ja kysymyksiä

11.15 Yhteenveto / Petri Ahlroth, ympäristöneuvos, MMM

11.30 Tilaisuus päättyy

Pekka Väisänen MMM:stä toimi webinaarin fasilitoijana kertoen, että tilaisuuden järjestävät yhteistyönä MMM ja YM. Tavoitteena on avata mitä EU:n ennallistamisasetus tarkoittaa maatalousympäristöissä ja kuulla sidosryhmien näkemyksiä kansallisen ennallistamissuunnitelman valmisteluun.

Osastopäällikkö, ylijohtaja Minna-Mari Kaila, MMM avasi tilaisuuden. Luonnon monimuotoisuutta voidaan lisätä monin eri keinoin ja tilaisuudessa on tarkoitus keskustella mitä ennallistamisasetus ja sen toimeenpano voisi tarkoittaa. Tilaisuus haluttiin järjestää aikaisessa vaiheessa kansallisen ennallistamissuunnitelman valmistelua, jotta viljelijöillä ja sidosryhmillä on mahdollisuus esittää näkemyksiään valmistelutyöhön. Maatalous on kohdannut monenlaisia haasteita ja julkinen keskustelu tuonut esiin monimuotoisuuden vähenemistä. Luonto on maatalouselinkeinoin perusta. MTK:n ja SLC:n kyselyssä yli 80 % viljelijöistä piti luonnon monimuotoisuuden turvaamista tärkeänä omassa toiminnassaan. Maataloussektorilla on paljon mahdollisuuksia tukea luonnon monimuotoisuutta. Räätelöimme kansallisen ennallistamissuunnitelman hyödyntämään jäsenvaltioille annetun liikkumavaran ja joustot kansallisesti parhaalla mahdollisella tavalla.

Vapaaehtoisten toimien motivoivuus ja mahdollistaminen on paras tapa onnistua ja välttää pakkotoimilta. Ne voivat tuoda uusia ansaintamahdollisuuksia esimerkiksi yritysten kautta luontoarvomarkkinoilta. Kehitystä näiden markkinoiden osalta kuitenkin tarvitaan. Keskeistä on tunnistaa, että teemme kansallisia toimia luontomme hyväksi ja vain me itse voimme niitä tehdä.

Haemme monihyötyisiä win-win ratkaisuja, esimerkiksi jotkin maatalouden ilmastotoimet voivat tuoda myös vesistöhyötyjä. Ennallistaminen ei tarkoita palaamista vanhaan vaan kyse luonnon monimuotoisuutta parantavien toimien lisäämistä, joista monia tehdään jo tiloilla esim. CAP-toimien kautta. Maatalouden kannattavuus ja talous ovat haastavassa tilanteessa ja EU:ssa on monia rahoitustarpeita mm. turvallisuuteen ja puolustukseen. Ennallistamissuunnitelmassa pyritään kustannustehokkaisiin ja monihyötyisiin toimiin ja toimiin pyritään saamaan EU-rahoitusta. Tärkeää suunnitelmassa on myös varmistaa kansallisen huoltovarmuuden ja ruoantuotannon jatkuvuus.

Ennallistamisasetus sisältää sitovia tavoitteita turvemaiden käytölle, mikä on herättänyt keskustelua sidosryhmien parissa. Turvemaita sijoittuu Suomessa runsaasti alueille, joilla on aktiivista ruoantuotantoa. Luken tuottama Turvepeltojen käytön tiekartta antaa tärkeää tutkittua tietoa aiheeseen ja hyvän pohjan toimien valmistelulle. Tarvitaan myös kykyä katsoa tulevaisuuteen ja luoda selkeä kuva turvepeltojen käytön tulevaisuudesta ja turvepeltojen käyttöön soveltuvia ratkaisuja. Loka-marraskuussa järjestetään turvemaita koskevia tilaisuuksia neljällä paikkakunnalla, joihin toivotaan runsasta osanottoa kasvatusten keskusteluun. Syksyn 2025 aikana laadittava vaikuttavuusarviointi eri toimenpiteiden sosioekonomisista ja maaseutuvaikutuksista on avainasemassa, kun haetaan turvemaiden osalta mahdollisimman oikeudenmukaista ratkaisua.

Erityisasiantuntija Tuuli Orasmaa, MMM alusti ennallistamisasetuksen sisällöstä ja kansallisen ennallistamissuunnitelman valmistelutilanteesta.

Maatalousympäristöjä ja pölyttäjäkantoja koskevia ennallistamistoimia valmistelevassa työryhmässä on mukana laajasti hallinnon ja tutkimuslaitosten edustajia. Luontotekoja tehdään paljon suomalaisessa maataloudessa jo nyt ja ennallistamisasetus kannustaa tekemään niitä vielä enemmän. Ennallistamisasetus tuli voimaan elokuussa 2024: tavoitteena on pysäyttää luonnon monimuotoisuuden heikkeneminen. Tavoitteet ovat EU-maille yhteiset, mutta kukin jäsenmaa päättää omat ennallistamistoimensa ja myös sidosryhmillä on hyvä mahdollisuus vaikuttaa kansalliseen ennallistamissuunnitelmaan. Ennallistaminen ei ole vain palauttamista luonnontilaan vaan laaja joukko toimia eivätkä ne aina tarkoita maatalouskäytöstä luopumista.

Suomen on parannettava peltolintujen tilaa ja valittava kaksi indikaattoria (niittyperhoset, maaperän hiili kivennäismaapellolla, maisemapiirteet maatalousmaalla), joiden taso tulee saada kasvuun vuoteen 2030 mennessä. Kaikkiin indikaattoreihin sisältyy heikkouksia ja vahvuuksia. Maaperän hiili -indikaattorin nostaminen tarvittavalla aikavälillä on erittäin hankalaa Suomen peltojen ominaispiirteitten takia ja teemaryhmä ehdottaakin alustavasti, että se jätettäisiin ennallistamissuunnitelman indikaattoreista pois ja valittaisiin niittyperhosindikaattori ja maisemapiirreindikaattori. Hiilen lisäämisen eteen tehdään toimia joka tapauksessa mm. CAP-järjestelmän kautta.

Toimia, joilla valitut indikaattorit voitaisiin saada kasvuun, on tunnistettu olevan mm. pellolle lisäävät monimuotoisuuskasvit, puustoiset kasvustot, pientareiden leventäminen ja niiton ajoittaminen ja tiheys, kesannot tarkoituksenmukaisissa paikoissa, pellon ulkopuolisten niitymäisten alojen, syysviljojen, kasvipeitteisyyden ja nurmien avulla etenkin viljavaltaisilla alueilla, luomuviljelyä ja laidunnusta lisäämällä. Ohjauskeinoja ja rahoitusta tarkastellaan tarkemmin syksyllä 2025. Nykyisessä CAP-suunnitelmassa on toimia, jotka lasketaan ennallistamiseksi. Toimia on lisättävä tai kohdennettava paremmin ennallistamistavoitteiden saavuttamiseksi. Nykyistä CAP-rahoitusta ei tarvitse muuttaa ennallistamisasetuksen takia. Ennallistamissuunnitelman tavoitteet ulottuvat 2050 asti, joten suunnitelma on todennäköisesti huomioitava seuraavassa CAP-suunnitelmassa. Vapaaehtoiset keinot ovat keskeisiä ja toimien hyväksyttävyyteen ja oikeudenmukaisuuteen on kiinnitettävä erityishuomiota.

Muita keskeisiä toimia maataloudessa ovat perinnebiotooppien ennallistaminen, pölyttäjäkantojen vahvistaminen, ravinnekuormituksen vähentäminen ja turvemaiden ennallistaminen. Teemaryhmä

työstää suunnitelmaa eteenpäin ja Syke ja Luke toteuttavat vaikuttavuusarvioinnit. Lausuntokierros on keväällä 2026.

Mikko Piippo, Alapihan tilalta Lapinlahdelta piti viljelijäpuheenvuoron aiheesta ”Millaisia luontotekoja maataloilla tehdään”

Alapihan tila on ostettu 2007, jonka jälkeen tilaa lähdetty kehittämään. Nyt viljelyalaa 330 ha, nuorta metsää n. 30 ha, luonnonlaitumia ja perinnebiotoppeja 36 ha. Emolehmätila, joka ollut luomussa vuodesta 2016 koska se sopii omiin arvoihin. Tuotetaan luomunaudanlihaa, jatkossa myös puhdaskauraa ja rypsiä. Lehmät laiduntavat metsälaitumilla. Karjanlannalla lannoitetaan viljaa ja rypsiä.

Luomussa viljelykierto on koko toiminnan perusta. 2/3 pelloista on apilanurmilla, jotka monipuolisia, kukkivia 8-9-lajisia seoksia. Peltolaitumilla käytetään rotaatiolaidunnusta. Viljelyssä kukkivia satokasveja kuten rypsiä ja hernettä. Maan kasvukunnon hoidossa ja vesitalouden hallinnassa käytössä maanparannuskuituja multavuutta lisäämään. Lannoitus oikea-aikaisesti; kuivalanta luo elävän maan ja parantaa pellon kasvukuntoa. Kasvinsuojelussa avain viljelykierto, esimerkiksi rypsiä ennen avokesanto kestopurkkeja kurittamaan. Käytössä kerääjäkasveja, joilla talviaikaista kasvipeitteisyyttä. Kevätkuokkausta pyritään lisäämään; kevytkuokkaus ei sovi koska satokasvit kärsivät siitä liikaa. Elävä maa ja hyvinvoiva pelto tarjoaa elinympäristön monipuoliselle eliöstölle: hyönteisille, linnuille ja nisäkkäille. Tilan runsaaseen linnustoon kuuluvat mm. kuovit, töyhtöhyypät ja pääsky. Laitumet ovat monimuotoisuuden aarreaita ja luonnonlaitumet monimuotoisuuden runsaudensarvi. Nauta tehokkain maisemanhoitaja. Viime tukiudistuksessa tiukennettiin luonnonlaidunten ja perinnebiotooppien tukisääntöjä, jolloin joitain liian talousmetsämaisia alueita karsiutui pois.

Keskeisiä seikkoja tilojen tulevaisuuskeskusteluun: tärkeää tunnistaa mikä saisi viljelijöiden motivaation pysymään korkealla kannattavuuspaineissa. Lihamarkkinatilanne ja luomulihamarkkinatilanne on haastava ja emolehmämäärän säilyttäminen vaatii kannattavuutta. Laiduntava nauta on oleellinen monimuotoisuuden ylläpitäjä ja kotieläintuotannossa paljon mahdollisuuksia hyviin käytäntöihin, joilla lisätään monimuotoisuutta. Paljon jo tehdään tiloilla nykyiselläänkin.

Tilalta löytyy myös 23 ha turvemaapeltoja, jotka pitkässä nurmikierrossa. Osaa laidunnetaan, osalla tuotetaan säilörehua, uudistetaan viljan kautta. Turvepeltokysymys on monimutkainen asia ja oikeudenmukainen tapa muuttaa nykytilannetta ei ole selkeä. Vuokramailta toimet erityisen haastavia ja maakunnissa, joissa paljon turvepeltoalaa.

Chat-kysymyksiä:

K: Mitä tarkoitetaan puustoisilla kasvustoilla? Mahdollistaako peltometsäviljelyn vai tarkoittaako pellon ulkopuolella kasvavia puita? Nythän rankaistaan puiden kasvattamisesta pellolla. Maisemapiirteet on ehdotettu yhdeksi indikaattoriksi ja kesannot keskeiseksi toimenpiteeksi. Onko puustoisesta maataloudesta puhuttu?

V: Peltometsäviljelystä ei ole vielä ryhmässä puhuttu, mutta se on aihe joka syytä nostaa esiin. Maisemapiirreindikaattori on määritelty EU:n toimesta ja puustoisilla kasvustoilla tarkoitetaan peltolohkon sisällä olevia elementtejä.

K: Pitäisikö luoda uusia perinnebiotooppeja tai luonnonlaitumia monimuotoisuuden lisäämiseksi? Kun Suomessa otetaan monia alueita energiakäyttöön tulisiko suosia laiduntamista näillä?

V: Ennallistamisasetus velvoittaa saavuttamaan tietyt tavoitteet perinnebiotoopeilla. Hoidon lisääminen on tässä avainasemassa. Perinnebiotooppeja koskevien toimien valmistelu on alkuvaiheessa ja syksyllä tiedetään niistä enemmän. Eri mahdollisuuksia kuten toimia aurinkoenergiantuotannon yhteydessä on hyvä selvittää. Tekemistä ennallistamissuunnitelman

valmistelussa on hyvin paljon, joten kaikkia yksityiskohtia ei todennäköisesti ehditä suunnitellaan selvittämään. Valmistelua tehdään ja aihepiireihin syvennyttään niin pitkälle kuin pystytään.

Menti-kyselyn kommentointia: Laidunnuksen lisäämiseen nähdään hyvät mahdollisuudet. Selkeästi ei-mahdollisia toimia on vain vähän ja jakauma eri toimien välillä tasainen. Viljelykierron monipuolistaminen nousee selkeänä ja hyödyttää viljelijää. Kemiallisten kasvinsuojeluaineiden käytön rajoittamisessa nähdään jonkin verran enemmän rajoitteita. Luomu tasaisesti jakaantunut, mutta osin jakaa näkemyksiä. Chat-kommentteja: Monet vaihtoehdoista ovat mahdollisia mutta raha ratkaisee. Jos otetaan alueita pois aktiiviviljelystä, tarvitaan rahallinen korvaus. Myös luomun lisäämisen mahdollistamiseksi oltava markkinat ja riittävä hinta. Myös elintarviketeollisuuden ja kaupan tulee osallistua talkoisiin, esim. maksamalla tuottajille kunnollisia vastuullisuuslisää ennallistamistoimenpiteistä.

Hanna Kekkonen, tutkija Luonnonvarakeskuksesta ja teemaryhmän jäsen, piti tutkijapuheenvuoron ”Mitä ennallistamisasetus tarkoittaa turvepeltojen käytölle?”

Esityksessä avattiin turvepelloille ennallistamisasetuksessa asetetut tavoitteet vuosille 2030, 2040 ja 2050 saakka sekä joustomahdollisuudet turvetuotantoalueilla ja suometsissä. Joustomahdollisuuksia on jo kartoitettu ja näistä keskustellaan ryhmässä. Vaikka joustot ovat liikkumavaraa, ei se takaa, että joustot tapahtuvat; joustojenkin osalta on kyse myös yksityisten maanomistajien maista. Ryhmässä arvioidaan huolella joustojen mahdollisuus ja kustannustehokkuus.

Ennallistamiseksi katsottavat (pl. vettäminen) toimenpiteet tavoittelevat hyötyjä biodiversiteetille, vesistöille, ilmastolle yksittäin tai monitavoitteisesti ja sisältävät vaihtoehtoja kuten luomuviljely, suojakaistat, säätösalaus, metsitys, monimuotoisuuskasvit, monivuotiset nurmet ja kesannot. Monia toimista edistetään jo nykyisillä ohjauskeinoilla.

Vettämiset ovat kokonaisuutena ja nykykäytäntöjen osalta haastavampi kuin ennallistaminen ja vaatii siten lisäresursseja eli osaamista ja rahoitusta. Vettämiset on edistettävä kasvihuonekaasujen vähentämistä ja lisättävä monimuotoisuutta ja seurantatavoista mm. vedenpinnan korkeuden ja kasvillisuuden suhteen keskustellaan työryhmässä. Mahdollisia vettämiset ovat turvepeltojen ennallistaminen (poistuu viljelystä), turvepeltojen vettäminen ilmastokosteikkoksi ja turvepellon viljely kosteikkoviljelyllä. Joustoilla tarkoitetaan turvetuotantoalueiden vettämistä tai ojitettujen suometsien ennallistamista. Vettämisetavoitteet sitovat jäsenmaita, eivät yksittäisiä maanomistajia.

Seuraavat askeleet ryhmän työssä ovat turvepeltojen kokonaispinta-alan sekä ennallistettavan ja vetettävän pinta-alan määrittäminen, toimenpiteiden määrittäminen ja niiden sosioekonomisten ja osin alueellisten vaikutusten arviointi elinkeinolle.

Paneelikeskustelussa ”Miten saavutamme yhteistyöllä ennallistamissuunnitelman tavoitteet?” toimi moderaattorina erityisasiantuntija Eija Hagelberg, YM. Paneelissa olivat mukana viljelijä Mikko Piippo, Alapihan tila, tutkija Hanna Kekkonen, Luke, suojeluasiantuntija Eeva-Liisa Korpela, WWF, kehitysjohtaja Mika Hyövelä, Viljelijän Berner, ja maatalousjohtaja Johan Åberg, MTK.

K: Miltä kansallisen ennallistamissuunnitelman valmistelu teistä ja edustamanne tahon näkökulmasta vaikuttaa?

Hanna Kekkonen: Tutkimuksen ja Luonnonvarakeskuksen näkökulmasta on kyse merkittävistä kansallisista asioista, joista ryhmä päättää. Teemaryhmätyöskentelyssä onkin monta vaakakupia punnittavana ja asiaa huomioitavana. Valmistelutyö ei ole helppoa mutta se on tehtävissä.

Eeva-Liisa Korpela: Kaikki esitetyt toimet hyviä mikäli näitä lähdetään konkreettisesti tekemään. Perinnebiotoopit myös kiinnostavia ja tärkeitä ja toiveena on, että valmistelussa ei siilouduta vaikka eri työryhmät toimivat eri kokonaisuuksien parissa. Maatalousluonnon monimuotoisuus ja perinnebiotoopit ovat tiiviisti kytköksissä ja toivottavaa että kulkevat valmistelutyössä käsi kädessä. Maisemapiirteet peltomaisemassa ovat tärkeitä pölyttäjien kannalta ja mainitut ovat hyvä paketti esitettyjä toimia.

Mika Hyövelä: Ajatellessa monimuotoisuutta ja turvepeltokysymystä yritysten näkökulmasta monimuotoisuutta lisäävät asiat ovat helpoimpia lähteä edistämään ja asialla on vahva sidosryhmätuki. Osin asioissa ollaan yrityksissä jo edellä hallintoa; esimerkiksi jotkin yritykset ovat lähteneet viemään turvemaat-asiaa eteenpäin rajoittamalla turvemaalla kasvaneen viljan ostamista. On kuitenkin haaste tunnistaa vaihtoehtoiset ratkaisut tiloille, jotka joutuvat luopumaan viljanviljelystä turvemailla.

Johan Åberg: MTK:ssa on monimuotoisuuskysymyksiä pohdittu paljon jo kauan. On valmisteltu MTK:lle monimuotoisuustiekartta ja sen kautta saatu jo hyvä käsitys siitä millaisilla toimilla saadaan toivottuja vaikutuksia, mitkä toimet helpoimpia ja mikä on eri toimien kustannusvaikutus. Paljon on mahdollista tehdä, mutta avainkysymys on mistä rahat toimiin tulevat. Suunnatut maataloustuet ovat pois jostain muualta ja on vaikeaa nähdä julkisen rahan lisääntyminen. Siten markkinat ja kuluttajat on syytä saada mukaan tukemaan toimia. Tukipoliittisena toimenä kokonaisuus on nollasummapeliä eikä yksin sellaisena tule onnistumaan.

Mikko Piippo: Ennallistamisasetuksen tavoitteet ovat yleisesti hyviä tai ainakin siedettäviä. Keskeistä on vaihe, jossa tavoitteet muuttuvat ohjeiksi ja säädöksi; häviävätkö hyvät tavoitteet tuki-uudistuksen byrokratiaan. Tavoitteet kasvavat, mutta nykyisellään sääntöjen ja byrokratian kanssa haasteita pärjätä käytännön tiloilla. Tarpeen silloin pohtia onko viljelijän vai yhteiskunnan syy, jos monimuotoisuutta parantavat asiat eivät etene. Esimerkiksi perinnebiotooppisäännöt ovat heikentäneet tilannetta. Säännöt ja kokonaisuuden hallinta on jo tiloilla valtava työ, joten voi kysyä milloin byrokratia oikeasti vähenee? Tätä on syytä miettiä valmistelussa. Yritysten monimuotoisuustoimien osalta herää myös osin kysymys kiillotetaanko omaa kilpeä ja miten käy tilojen Pohjanmaalla, jos yritysten toimesta aletaan rajoittamaan viljan ostoa. Selkeämpää siten on mennä hallinto edellä toimissa.

K: Mikä on ympäristöjärjestöjen tarjoama viljelijälle ja maanomistajalle? Eeva-Liisa Korpela: Suomalainen luonto tulee suojella täällä ja joka neliö ratkaisee maankäytössä. Ympäristöjärjestönä teemme mm. laidunnuksen edistämiseksi ja luonnonlaidunlihan tuottajien kanssa yhteistyötä. Sertifioitua luonnonlaidunlihaa tuottavia tiloja halutaan lisää ja aiheesta tulossa iso seminaari kesäkuussa sekä tietoa medialle ja kaupoille. WWF ymmärtää hyvin karjatilojen haastavan kannattavuustilanteen ja tilanteen tulee kohentua lammas- ja nautapuoolella. Luonnonlaitumet ovat monimuotoisuuden keskiössä ja maaseudulla on oltava ihmisiä ja eläimiä, jotka perinnebiotooppeja hoitavat. Niittopilottikokeilussa mietimme myös kuka rahoittaa toimintaa jo hankevaiheessa.

K: Maanomistaja on monimuotoisuustoimissa hyvin keskeinen toimija. Viljelyä paljon myös vuokramailla. Miten tämä vaikuttaa esim. turvemaapeltoja ja maisemapiirteitä koskeviin toimiin?

Johan Åberg: Asia riippuu paljon kyseessä olevasta toimesta. Laiduntamisessa ja perinnebiotooppien hoidossa usein maaomistaja eri kuin viljelijä. Sääntöjä luodessa tulee ymmärtää, millainen maankäytön rakenne meillä on (vuokrapellon osuus yli 40 %) ja suhteutettava byrokratian vaatimukset siihen. Turvepeltojen vettämisen osalta mietityttää mikä saa omistajan vuokraamaan maata, joka vetetään, jolloin pellon arvo muuttuu merkittävästi. Tuloa ei tällöin ehkä tule vuosittain ja mistä viljelijä enää maksaisi vuokraa jos lohko ei ole tuotannossa. Asiaa tärkeä pohtia laajasti. Omaisuudensuoja on tärkeä periaate Suomessa ja jokaisella oikeus päättää mitä omaisuudellaan tekee. Ideoita tarvitaan millä mekanismilla tämä onnistuisi. Nostaisin esiin myös luontoarvomarkkinat, jolloin useamman toimijan mukanaolo (myös ei-viljelijöitä) tukitoimissa ei tuo ongelmaa eu-säätelyn osalta ja positiivinen trendi vahvistuu. EU-säätelyssä raha pyritään

kohdistamaan entistä vahvemmin ruoantuottajalle eli taloudellista kompensatiota ei voi tapahtua tukien kautta muille kuin viljelijöille.

K: Monimuotoisuustoimien vaihtoehtoja on monia ja tiloja erilaisia; löytyykö jokaiselle tilalle sopivia toimia?

Mikko Piippo: Monilla tiloilla on luonnonhoitopeltoa, monimuotoisuuspeltoa, nurmiviljelyssä viljelykiertoa. Monimuotoisuutta tukevien toimien laajentaminen ja lisääminen on kehittämisen paikka vaikkakin monia asioita, joita jo tehdään, pitäisi vain todentaa. Esimerkiksi pientareiden niitto tehdään usein syyskuussa sadonkorjuun jälkeen ja kerääjäkasvit vastaavat nurmen perustamista suojaviljaan. Luonnonhoitopellot ovat tärkeitä. Myös viljelyalalla tehdään monimuotoisuustoimia: esimerkiksi monipuolinen seosvilja, jossa alla kukkiva kerääjäkasvi, voi olla monimuotoisuuden kannalta parempi kuin monimuotoisuuskasvilohko vaikka se ei näy tilastoissa.

K: Näkyykö ennallistamissuunnitelman tavoitteet yritysten vastuullisuussuunnittelussa?

Mika Hyövelä: Ei samoilla termeillä, mutta yrityksissä vastuullisuustyötä on tehty pitkään esimerkiksi Huomisen puolustajat -teeman alla. Konkreettisesti monimuotoisuusteemat näkyvät vastuullisuusohjelmia tiloille tehtäessä, esimerkiksi hyvän maan viljelyohjelma tärkkelysperunatiloille, jossa asetettu vaatimuksia mm. viljelykierrolle ja kasvipeitteisyydelle. Pilotointi aloitettiin 2 vuotta sitten testaten toimia. Tässä olemme osa isoa ketjua alkutuotannosta eri alojen teollisuuteen. Monimuotoisuusvaatimukset valuvat usein markkinasta alkutuotantoon ja kytkeytyvät alkutuotannon auditoitavuuteen ja hiilijalanjäljen laskentaan. Onkin lähdetty luomaan vapaaehtoista standardia, jonka kautta maksetaan viljelijälle ekstrahintaa hyvän maan tärkkelyksestä ja vastaavaa lähdetty kehittämään viljoille. Kehitys on ollut nopeaa viime vuosina myös muissa yrityksissä ja vauhti kiihtynyt. Monet toimijat ovat julkaisseet omia vastuullisuusohjelmiaan ja haluavat kehittää viljelijöiden kanssa vastuullisuutta.

K: Vettämistavoitteet ovat haastavat, miten ne on mahdollista toteuttaa? Hanna Kekkonen: on monta ratkottavaa asiaa mentäessä hallinnolliselta tasolta kohti viljelijää ja yksittäistä lohkoa. Keskeinen asia on myös vaadittavan byrokratian suoraviivaistaminen. Esimerkiksi nykyisessä CAPissa ilmastokosteikot vaativat monen tahon kontaktointia, tukihakemusten työstöä ja sidottavaa pääomaa. Ilmastotoimet olisi saatava houkuttelevammaksi viljelijälle ja oltava kannustin hallinnolta rahoituksella toimenpiteisiin. Vastuullisuusohjelmat myös tärkeitä ja yritysten osallistuminen julkisen sektorin lisäksi. Tarvitaan monia toimijoita.

Keskustelua:

Johan Åberg: Peltotalan riittävyys tilalla on tärkeää kun tehdään investointeja ja tarvitaan alaa rehun tuottamiseen ja lannankäsittelyyn. Siten katsottava kokonaisuutena ja elinkeinotoiminnan toimittava edelleen. Asiaan vaikuttaa karkearehumarkkina sekä peltomarkkinat (etäisyys, saatavuus, yhteistyö) jotka eivät liity ennallistamiseen suoraan. Vaikka toimenpide olisi yksinkertainen, ei siihen lähdetä ellei se sovellu kannattavan yritystoiminnan osaksi.

Hanna: ei ole selvää ovatko joustot helppoja ja halvempia toteuttaa muualla kuin pellolla vaikka se tuntuisi helpolta ratkaisulta viljelijöiden kannalta. Järkevää on ennallistaa heikkotuottoisia viljelypeltoja. Eeva-Liisa: WWF:llä on tehty paljon työtä hankerahalla kaksitasouomien ja kosteikkojen osalta, joilla monia hyötyjä monimuotoisuudelle. Hankkeissa mietitty miten voidaan yhdistää eri rahoitusmuotoja: yritykset kiinnostuneita mutta viljelijät painivat byrokratian kanssa. Hyvä mennä tavoite edellä ja sovittaen rahoitus eri lähteistä sen mukaan. Kysymyksenä miten voidaan jatkaa talkootyötä ilman, että CAP rankaisee, miten saada yritykset mukaan, miten yhdistää eri rahoitusvaihtoehtoja.

Johan: meillä on peltomaata, jotka eivät ruoantuotannon kannalta tärkeitä, mutta miten tunnistetaan nämä ja miten toimet kohdennetaan niin, että ne eivät vaikuta tilojen jatkamismahdollisuuksiin. Osa pelloista ei aktiiviviljelyn parissa, mutta ei ole mekanismeja millä näitä pelloja poistetaan tuotannosta ja miten tämä rahoitetaan. Viljelijät ovat valmiita tekemään monia asioita, jos se taloudellisesti järkevää. Tarvitaan uusia järjestelmiä.

Mikko: Korvauskelpoisuus on tärkeää. On alueita, joissa pellolle ei ole kysyntää ja alueita joissa pelloista pulaa. Löydettävä oikeudenmukainen tapa vaikuttaa niin, että ei sotketa peltomarkkinaa mutta saadaan aktiivituloille riittävästi alaa.

Hanna: Monimuotoisuutta lisäävät toimet maksavat ja kytkeytyvät ilmastopolitiikkaan, mutta huomioitava että myös tekemättömyys maksaa.

K: Ennallistamissuunnitelman valmistelu on tehtävä suomelle ja hallinnossa tarvitaan ja halutaan muut toimijat mukaan. Mitä te tarvitsette avuksenne ja tueksenne, jotta voitte olla mukana tässä työssä?

Hanna: tarvitaan kaikkia toimijoita mukaan työhön. Luke ratkoo ongelmia tutkimuslähtöisesti. Viljelijät ja hallinto keskeisiä toimijoita tuomaan esiin ongelmat ja tutkimuskohteet ratkaistavaksi kun kyseessä laaja ja monivaikutteinen kokonaisuus. Tärkeää kokonaistarkastelu parhaista tavoista edetä ja myös hallinnollisten esteiden purkamista.

Eeva-Liisa: luonnonlaidunnusta harjoittavat tilat ja perinnebiotoopit on saatava säilymään. Hallinnon on pidettävä Helmi-ohjelman tavoitteet. Työhön mukaan tarvitaan kaikkia, myös kotipihan hoitajat. Rahoitusta etsittävä viljelijöiden ja hanketoimijoiden yhdessä ja tavoitelähtöisesti.

Mika: kaivataan tietoa ja tukea tutkimuksesta. On löydettävä selkeät määrittelyt sille mikä katsotaan turvemaaksi ja mitä parhaat toimet tulisi olla, jotta osataan ohjata viljelijöitä ja sopimustuottajia.

Johan: tietoa tarvitaan lisää, mutta etenkin kaivataan lisää rahaa. Muutoin toimia ei saada tehtyä. Kuluttajia kaivataan mukaan pitkässä juoksussa ja vastuullisesti tuotetuista tuotteista tulisi saada parempi hinta. Poliitikalla on vaikea taistella markkinamekanismia vastaan ja tarvitaan koko ruokaketju mukaan.

Mikko: tarvitaan rahoitusta toimille. Hallinnon tehtävä on luoda selkeät säännöt ja lisärahaa tultava myös markkinoilta. Nykyistä maataloustukirahoitusta ei voi jakaa uusiin toimiin eikä tukibyrokraatiaa monimutkaistaa. Viljelijää vaaditaan ja velvoitetaan jo monesta suunnasta. Etenkin perinnebiotooppeja koskevat säännöt ovat oltava järkeen käypiä, jotta ei poissuljeta talousmetsämaisia alueita, joilla luontoarvoa.

Chat-kysymyksiä ja kommentteja:

Chatissa käyty keskustelua toimien rahoitukseen liittyen (luonnonarvomarkkinat), agroekologiseen kiertoon, yhteisöjen (uudet maamiesseurat, ekosysteemiyhdistykset) perustamiseen toimien koordinointiin ja maankäyttöluokkiin liittyen. Kommentteja mm. "Lumotalousmaa, joka olisi maatalous- ja metsämaan välillä voisi olla vapaampi tuotannollisista vaatimuksista ja tukivaatimuksista." "Luontoarvomarkkinat on mainittu muutaman kerran, mikä onkin ajankohtaista. MTK on kiinnostunut niiden kehittämisestä yhdessä muiden kanssa, ja tähän liittyen meillä on mm. markkinapaikka www.luontoarvot.fi. On kuitenkin muistettava, että luontoarvomarkkinat vasta käynnistyvät ja käytännön kokemukset ovat vielä vähissä. Kyse on siis täydentävästä rahoituksesta ja uudesta mahdollisuudesta, joka ei poista tarvetta järjestää mm. kansallisessa ennallistamissuunnitelmassa mainittavien toimien tarvitsemaa julkista rahoitusta. Tästä syystä huolellinen taloudellisten vaikutusten arviointi ohjauskeinoja valittaessa on ratkaisevan tärkeää hyväksyttävän ja käytännössä toteuttamiskelpoisen kansallisen ennallistamissuunnitelman laadinnassa."

K: miten ruokaketjun yritykset voisivat edistää kestävämpää järjestelmää? V: Ruokaketjuyrityksissä monilla jo standardeja, jotka huomioivat monimuotoisuutta. Monet perustuvat uudistamaan viljelyyn. Jokainen toimija toimii oman standardinsa kanssa eikä kaikille yhtä verrannollista menetelmää. Luomu on yksi tällainen standardi.

K: miksi maaperän hiili poissuljettiin indikaattoreista? V: Suomessa maaperän hiiltä on hyvin vaikea lisätä valtakunnallisesti, joten indikaattori on haastavin saada nousuun 2030 mennessä eikä niin suoraa yhteyttä tehtävien toimien ja mittarin kehityksen välillä.

Ympäristöneuvos Petri Ahlroth, YM, kokosi webinaarin annin loppupuheenvuorossa.

Päivä ollut mielenkiintoinen ja tuonut uusia näköaloja työryhmätyöhön ja ennallistamissuunnitelman valmisteluun. Menti-vastausten kirjo on laaja ja vastauksia analysoidaan tarkemmin tukemaan valmistelutyötä.

Päällimmäinen esiin noussut kysymys liittyy talouteen: ennallistamissuunnitelman toimien osalta puhutaan laajan joukon toimeentulosta. On tiedostettava, että valtiontalous ja EU:n talous toimivat tietyissä reunaehdoissa ja vältettävä nollasummapeliä ja talouden uusjakoa toimia suunniteltaessa. On oltava realistisia ja syväanalyttisiä ennallistamissuunnitelman toimien valinnassa. Puhutaan paljon pinta-alosta, mutta pidettävä mielessä tavoitteet ja kustannustehokkuus. Biodiversiteetille ja ilmastolle tavoiteltavat hyödyt ja vaikutukset on oltava todellisia ja tieteellisesti todennettavissa.

Ennallistamisasetus kattaa valtavan määrän toimia eri osissa yhteiskuntaa ja helposti ajatellaan valmistelun olevan suuri hallinnon ponnistus, mutta valmistelu ja toteutus tehdään yhdessä monien ja monenlaisten yhteiskunnan toimijoiden kanssa. Tähän kuuluvat myös markkinatoimijat ja investoijat. On tärkeää yhdessä miettiä missä ja miten toimet näkyvät ja tehdä työtä vuoropuheluna koska mikään sektori ei voi tehdä työtä yksin. On pohdittava mikä Suomelle parasta ja hallinto on oppinut, että uudistusta tehdään jalat maassa. On suhtauduttava vakavasti kaikkiin valmistelun vaiheisiin. Suunnitelman on kannettava kymmeniä vuosia.

Ennallistamisasetus hyväksyttiin viime elokuussa ja sen kokonaisuudesta on kasassa vasta joitain palasia. Kokonaisuus ja mitä asetusta tarkoittaa vuosikymmenien kuluessa ei ole vielä kenellekään selvää. Silti suunnitelma on saatava sopeutettua tulevaisuuteen ja muuttuviin oloihin. Jos tehdään virheitä, tarvitaan korjausliikkeitä ja suunnitelmaa tehdään myös vuoropuhelussa komission kanssa. Korjausliikkeitä voidaan tehdä myös komission toimesta ja yhdessä meidän on saatava aikaan Suomen kannalta järkevä suunnitelma.

Pekka Väisänen päätti tilaisuuden kertomalla, että vastaukset chatin kysymyksiin ja tallenteen linkki tulevat MMM:n ennallistamisasetus-verkkosivulle. Tulossa on myös 5.6.25 laajempi koko ennallistamisasetusta koskeva webinaari sekä syksyllä turvemaita koskevia läsnätilaisuuksia. Työ jatkuu ensi vuodelle asti.